

גילו את אטלנטיס

יוצרי הטלוויזיה ירון ניסקי
ושמחה יעקובוביץ' יצאו
לחפש את העיר האבודה
אטלנטיס במימי הים התיכון.
בדרך הם צירפו להפקה את
הבמאי ההוליוודי חובב
ההרפתקאות ג'יימס קמרון,
והוכיחו שאפשר לעשות
טלוויזיה רצינית ואיכותית
וגם להרוויח

מאת ירון כהן צמח

צולנים בצילומי הסידרה
מחפשים את הטלנטיס

שמחה יעקובוביץ' במערה שנחצבה בתוך מבנה מתקופת האבן

מני רבים שנחקקו בזיכרון הקולקטיבי של העמים הקדומים. "בעזרת ציילומי לוויין יכונ לנו לראות את קווי החוף העתיקים ואת הדברים ששקעו בעקבות עליית פני הים ב־100 מטר מאז הפשרת הקרחונים לפני כ־12 אלף שנה. קהילות שלמות נמחקו והותירו רק שרידים מתחת למים."

"ציילמנו לא רק בסנטוריני אלא גם בסי צייליה, מלטה, סרדיניה, פורטוגל וספרד, ומבלי שתכננו מראש הגענו עד לאיים האזורים, מוסיף ניסקי. "נעזרנו בארכיאולוגים ככדי להבין מה אנחנו רואים, וגם בצוללות בלתי מאוישות וסונארים מתקדמים. גילינו דברים מפתיעים שרק חיכו להתגלות ולהשתלב בפאזל הגדול של הסיפור. ובאמת יש בסיפור המקורי הרבה פרטים היסטוריים ונתונים על מבנים, אדריכלות, מקדשים ופולחנים שאפשר לקשור לדברים ידועים וכאלה שגילינו, ומראים שיש בסיס היסטורי לסיפור", משוכנע יעקובוביץ'.

איך בעצם מתחיל מחקר כזה, מה כולל תהליך החיפוש?

ניסקי: "ערכנו מחקר מקדים ובחנו בעיקר את האתרים הפרה-יווניים. לדוגמה, בסרדיניה יש כ־7,000 אתרים כאלה מלפני כ־3,500 שנה שהתגלו לפני 50 שנה, ואף אחד לא חקר אותם. הלכנו לראות מה יש שם וגילינו שהאתרים האלה מספרים סיפור שקשור למה שאנחנו מחפשים. ככה התגלגלנו לנו מאזור לאזור. נעזרנו במדענים הרלוונטיים ובעלי הסמכות ואספנו את חלקי הפאזל. היו רגעים שהרגשנו שאנחנו מתקרבים ורגעים שהרגשנו שאנחנו בכלל לא בכיוון. כשהמדענים אמרו לנו שאנחנו טועים, חיפשנו דרך אחרת. התהליך הזה היה חשוב, כי מה שנתר היה בעל תוקף רב ועמד בסטנדרט גבוה שאושר במחלקה הביקורתית של נשינול גיאוגרפיק. אחר כך

מוערך, ששניים מסרטיו - על סחר בנשים בעולם ועל מגפת האבולה - זכו בפרסי אמי בתחום העיתונות החוקרת. סרטו הראשון, על מצבם העגום של יהודי אתיופיה בשנות ה־80, צוין על ידי השבועון "אקונומיסט" כאחת הגורמים שזירזו את העלאת יהודי אתיופיה לישראל. ניסקי (40), שהתמקד בכתיבה קומית וזכה בפרסי האקדמיה הישראלית על יצירותיו, היה בין מקימי ערוץ HOT קומדי סנטרל, ויצר בין השאר את הסדרות "מ.ק. 22" ו"היהודים באים".

החיפוש אחר אטלנטיס הוא שיתוף פעולה השני בין השניים לאחר שלפני כשנתיים יצרו ביחד סדרה בשם Biblical Conspiracies שהופקה עבור ערוץ Discovery science האמריקאי, ושודרה בעשרות ערוצים ברחבי העולם. הסדרה היתה מעין חקירה בלשית של תעלומות ושאלות היסטוריות באמצעות בדיקות מדעיות של ממצאים ארכיאולוגיים - שיטת חקירה שבה השתמשו גם במקרה של אטלנטיס.

להרכיב את הפאזל

החיפוש של השניים אחרי אטלנטיס בחן לא רק את המיתוסים הרבים, אלא גם את ההסבר המקובל במחקר כיום, המתמקד בהתפרצות הר געש באי היווני סנטוריני, שעל פי הערכות התרחשה כ־1,500 שנה לפני תקופת אפלטון, והיתה המקור לתופעות רבות המתוארות במקרא ובאגדות של עמי הים התיכון. המחקר מציין שזו היתה התפרצות געשית כה חזקה, עד שהיא איידה אנשים שעמדו במרחק של עשרות ומאות קילומטרים משם, הובילה לחורף גיאולוגי שנמשך שנתיים ופגעה ביבולים בכל העולם. שרידי האפר מההתפרצות נמצאו אפילו בקטבים. לדברי השניים, אסון סנטוריני היה אחד

הסיפור על האי האגדי אטלנטיס מצית את הדמיון האנושי כבר אלפי שנים. מה שהחל כתיאור מדוקדק של ממלכה עתיקה הנמצאת מעבר ל"עמודי הרקולס", ומתוארת בספריו של הפילוסוף היווני אפלטון, נהפך במרוצת השנים לסיפור חוצה תרבויות על עולם מסתורי וקדום שנעלם. המסתורין הוא המקור להיווצרותם של כמה מהנראטיבים הגדולים בתרבויות העולם - החל בסיפור המבול המקראי ועד סיפורי האלים של שבטי האינקה והאצטקים - וכך הוא אופף גם את העיר האבודה אטלנטיס, שתוארה על ידי הוגים רבים במערב כעולם אוטופי שיש לשאוף אליו. גם המדע לא נותר אדיש. חוקרים יצאו למסעות חובקי עולם במטרה לאתר את מקומו של האי האבודה. הם חיפשו מעבר לעמודי הרקולס (שנתפשו כמצרי גיברלטר), ובכל מקום שבו נמצאו שרידים של תרבויות עתיקות. כעת טוענים שני יוצרי טלוויזיה ישראלים כי יש בידיהם גילויים חדשים השופכים אור על תעלומת אטלנטיס.

ירון ניסקי ושמחה יעקובוביץ' יצאו לחיפוש את אטלנטיס ברחבי הים התיכון, במימון הערוצים נשינול גיאוגרפיק ודיסקברי קנה, ובשיתוף פעולה עם הבמאי גיימס קמרון, שחתום על שוברי קופות כמו "אוטאר" ו"טיטאניק". את החיפוש, שנמשך כשנה, הם תיעדו בסרט שייחשף בדצמבר הקרוב, וישודר ביותר מ־100 מדינות בו זמנית. עד אז הם מסרבים לחשוף מה גילו, אבל אומרים בביטחון: "מה שמצאנו ישנה את מה שאנחנו יודעים על ההיסטוריה".

כבר חיפשו את אטלנטיס בכל מקום אפשרי ו"מצאו" אותה אפילו מתחת לסהר, בהדרום רוסיה ובאנטארקטיקה. למה שוב?

יעקובוביץ' וניסקי: "אטלנטיס היא סרט האסונות הכי מרשים שמתואר בהיסטוריה, אבל הרבדים של המיתוסים והסיפורים שנקשרו בו הלכו ונהיו הזויים יותר ויותר במרוצת השנים, וזה מה שהוביל את המחקרים הקודמים. אנשים שכחו שאטלנטיס זה סיפור שאפשר לבדוק עובדתית. אנחנו חזרנו אל אפלטון והבנו שהוא מתאר בצורה מדויקת דת אימפריה שקדמה לתרבות היוונית, שלטה בים התיכון, ורק כאשר יוון החלה את עלייתה היא החלה לשקוע. וזה גם מופיע בסיפור: אטלנטיס התמוטטה לאחר שניסתה לכבוש את אתונה. אחר כך הלכנו לחפש את מה שאפלטון מתאר, ולא את מה שאנשים חשבו שהוא מתאר. לא באנו עם תשובה מוכנה מראש ובהחלט היתה אפשרות שלא נמצא כלום. אבל מצאנו".

יעקובוביץ' (63) הוא יוצר טלוויזיה

אדם. בפועל יש עליו יותר עדויות משיש על הרבה סיפורים תיאולוגיים אחרים. הבעיה היא שהרבה אנשים לא רוצים לתת לזה לש-נות להם את הנראטיבים על העולם וההיסטוריה.

”גם אצל היהודים יש קושי לקבל את העובדה הפשוטה הזו - ישו היה יהודי שחי בין יהודים והתנהג כמו יהודים אחרים, היתה לו אישה, מריה מהעיר מגדל, והוא אכל ושתה ועשה את צרכיו כמו כולם. הנוצרים שאלו אותי, 'למה אתה מתעסק בכלל עם תיאולוגיה נוצרית, הרי אתה יהודי'. אבל ישו שייך להיסטוריה של העם היהודי. אם הוא היה קם לתחייה כמו שהנוצרים מאמינים, הוא היה מדבר בשפה שלנו, אוכל את האוכל שלנו, ומבין את המנהגים שלנו הרבה יותר מאת המנהגים של הנוצרים”.

בעקבות הסרט על ישו והספרים שכתב יעקובוביץ' בנושא, הוא הואשם על ידי יוסף זיאס, אנתרופולוג שעבד ברשות העתיקות, במרמה, זיוף, מצגי שווא, שחיתות וסרסור התנ"ך. יעקובוביץ' תבע את זיאס בגין לשון הרע ופגיעה בפרנסתו. במשפט שנערך ב־2015, זכה יעקובוביץ' בתביעה ובסכום של 800 אלף שקל. בית המשפט קבע כי יש הפרדה בין המישור המדעי למישור העממי, וכי במישור הטלוויזיוני אין מניעה להציג עמדות ולטעון טענות שאינן עולות בקנה אחד עם הקונסנזוס המדעי. בית המשפט גם דחה את הטענה שהצגת הראיות לקיומו של קבר ישו היא הונאה.

”אני רק עיתונאי ולא ארכיאולוג”, אומר יעקובוביץ', “אבל אני מביא את הכלים הביקורתיים העיתונאיים אל עולם הארכיאולוגיה ואל כתבות התחקיר שלי. אני לא בא עם ידע מוקדם אלא עם שאלות על דברים שנחשבים ידועים כבר. כך אני משוחרר יותר מאנשי האקדמיה שפועלים במסגרות קשוחות יותר. אני בעצם רק מדווח”.

כך גם התבשל הסיפור עם אטלנטיס. ניסקי ויעקובוביץ' מספרים שבדרך כלל חברות הפקה או טלוויזיה פונות למדען מפורסם שכתב תזה חדשנית ומבקשות להפיק איתו סרט. “אין להן באמת אינטרס לערער את מה שידוע או לחקור לעומק, אלא רק להציג את התזה. ואם יבוא מישור אחר ויציג דעה הפוכה, אז גם עליו יעשו סרט”.

”באנו במטרה לבדוק את מה שידוע ולשאול שאלות. רק מתוך עולם העיתונות היה אפשר ללכת ולבדוק מה אמיתי בסיפור של אטלנטיס. האקדמיה לא תתעסק עם זה כי זה נחשב איזוטרי ולא באמת מוסיף כבוד למי שעושה זאת. הרי קשורות באטלנטיס הרבה שטויות של אנרגיות קוסמיות, חיזורים <<

ירון ניסקי: "מצאנו את הציוויליזציה הקדומה שעליה מדבר אפלטון, וגילינו שהרבה ממה שהוא אומר אמיתי. זה דרמטי"

צילומים ממסע החיפושים אחר אטלנטיס

ויש כאלה שירגישו לא בנוח עם זה. יכול להיות שהקהילה המדעית לא תקבל את כל הסיפור, ותגיד 'תראו את ההוויים האלה'. בטח יגידו על שמחה ש'זה שטוען שמצא את קברו של ישו, מצא עכשיו את אטלנטיס'. יעקובוביץ': “אין לי בעיה עם זה שיגידו. אני עיתונאי חוקר וזאת העבודה שלי. הרי לא אומרים על מסי - תראו, הנה זה שניצח פעם קודמת בא עוד פעם לנצח. זה מה שאנחנו עושים וניבחן לפי התוקף של הממצאים ולא לפי הפחד של האנשים מהאמת”.

איפה ישו קבור

שמחה יעקובוביץ' מוכר לרבים מהסדרה “הארכיאולוג העירום”, שם הוא בחן את סיפורי פורי התנ"ך והעולם הקדום (כמו סיפורי יהושע ומצדה) וחיפש את גרעין האמת שבהם. בין היתר הוא גם מצא, לטענתו, את הקברים של ישו ובני משפחתו במערת קבורה בירושלים, גילוי שעורר סערה.

”רבים מהמתנגדים יודעים שהממצאים שלי הם בעלי תוקף. מי שמתקיף אותי הם בדרך כלל חוקרים ממוסדות דת נוצריים שלא ראו את הסרטים שעשיתי על ישו. אני מחריב להם את האמונה שלפיה ישו עלה לשמיים, שהוא האלוהים, ולא נקבר כמו כל

חיברנו את כל החוטים, לקחנו קצת מרחק כדי להסתכל שוב - ואז הבנו שמצאנו”.

מה מצאתם?

”מצאנו את הציוויליזציה הקדומה שעליה מדבר אפלטון, וגילינו שהרבה ממה שהוא אומר אמיתי. זה דרמטי”.

זו באמת הכרזה דרמטית. על מה היא מתבססת?

”קודם כל צריך להבין שאי אפשר להגיד מה שרוצים מבלי להוכיח. כשבאנו עם עדויות לא מספקות, הערוץ שלח אותנו להשלים את מה שצריך, ויש את קמרון שלא יסכן את המוניטין שלו. אז אנחנו לא אומרים שבועדות מצאנו את אטלנטיס, אבל אנחנו אומרים - הנה העדויות והנה התחקיר. לא מסתירים מידע מאף אזה. ועל פי הדברים האלה, אנחנו אומרים שיתכן שמצאנו את השרידים, לא רק של התרבות הקדומה שמתאימה למה שמתואר אצל אפלטון, אלא בעצם גם מצאנו שמה שאפלטון סיפר היה אמיתי”.

למה אתם משכנעים יותר מחוקרים אחרים?

ניסקי: “הסיפור שלנו שיטתי, לוגי ונבנה באמצעות מתודולוגיה בלתי־מתפשרת. אנו מעריכים שהסיפור משכתב את ההיסטוריה,

יעקובוביץ' (מימין):
 "ישראל ממציאה כיום
 פורמטים טלוויזיוניים
 ומייצאת סדרות, ידע
 וטכנולוגיה. אנחנו
 רוצים לעשות משהו
 נוסף - חברת תוכן
 ישראלית שתפיק
 תכנים איכותיים
 במדע ובהיסטוריה
 לכל העולם"

צוללנים במים סמוך לסיפיות המחקר המרכיב

טראפיק גבוה מאוד. אנשים מוכנים לשלם דמי מגוי חודשיים בכדי לצפות בתכנים האיכותיים האלה", אומר יעקובוביץ'.
 "אנחנו צועדים אל עולם מתוסרט - ובמך קום לספר את ההיסטוריה כאוסף של אירו-עים, מספרים סיפור עלילתי, לדוגמה על חי-היומיום של הוויקינגים, שהיתה סדרה עלי-לתית ששודרה בערוץ ההיסטוריה, או במק-רה שלנו - על האופן שבו ערכנו את המחקר. זה סיפור וזה מושך את הקהל. כיום אנחנו משתפים פעולה עם המפיק של 'ויקינגים' במטרה לעשות סדרה דומה על המכבים".
בואו נחזור לאטלנטיס. אז איפה היא העיר האבודה? ספרו לקוראים.
 "לא נגלה עכשיו", הם מצחקקים ושומ-רים את סודם, "תראו את הסרט. אנחנו מב-טיחים שגם הצופה הישראלי והיהודי לא יישאר אדיש - הממצא שלנו לא רק מגלה איפה היתה אטלנטיס ואיך היא שמשה כמ-רכו של האימפריה הקדומה הזו, אלא נוגע גם להיסטוריה היהודית וחושף דברים שלא סיפרו לנו על העבר שלנו". ■

ctzyaron@gmail.com

► והיסטוריה נסתרת. באקדמיה עיקר המ-חקר נעשה על הקוריוזים ולא על הניסיון לחלץ את האמת".

המכבים באים

אחרי שנים של כתיבה לטלוויזיה החלטי-ניסקי להירשם ללימודים אקדמיים. תחום הלימוד שבחר היה ההיסטוריה של העת העתי-קה, ושם נולד במוחו הרעיון לחפש בעצמו את אטלנטיס. יעקובוביץ' שמח להצעה להצטרף, והצליח לרתום את קמרון. "אני מכיר אותו כבר שנים וידעתי שהוא יקפוץ על הרעיון", הוא אומר. קמרון ויעקובוביץ' כבר שיתפו פעו-לה בעבר בשני סרטים - על מערות הקבורה של ישו ועל האירועים ההיסטוריים שעומדים ברקע סיפור יציאת מצרים. "הוא הרפתקן גדול", אומר יעקובוביץ', "אבל גם אדם רציני שיושב בדירקטוריונים של חברות כמו נאס"א. היה טבעי לפנות אליו כי הוא חוקר בעצמו את סיפור אטלנטיס כבר שנים. יש לו את הספ-רייה הכי גדולה שראיתי על הנושא הזה".
 יעקובוביץ' מספר שקמרון לא הצטרף באופן פעיל לחיפושים (הוא עסוק בהפקת סרט המשך לשוב הקופות "אוטאר"), אבל היה שותף מלא למחקר המקדים ותוך כדי החיפושים הוא גם ייעץ לנו והשתתף בדיונים על הממצאים שלנו. כמוכן שיש לו חלק מלא גם במסקנות. פנינו לנשיונל ג'יאוגרפיק ולדיסקברי קנדה והצענו להם את הרעיון והם מיד קנו אותו".
האם עיתונות חוקרת שמציעה תוכניות באורך של שעה וחצי-שעתיים על ענייני מדע ופילוסופיה, תצליח לשרוד בעידן פייסבוק?
 ניסקי: "המעבר מכבלים ולוויין לאינטרנט דווקא מחזק את המיתוג של הגוף המשדה בפייסבוק אתה אולי רואה הרבה דברים של הרבה אנשים, אבל כאשר אתה רואה סרטון של נשיונל ג'יאוגרפיק או דיסקברי אתה עוצר לצפות. וזה נכון גם לקהל בישראל - אחרי

שנים של חשיפה לזבל טלוויזיוני, הקהל צמא לתכנים איכותיים בעברית".
 יעקובוביץ': "יש בישראל מאגר עצום של כשרונות, אבל השוק המקומי לא מנצל אותם. אנחנו רוצים ליצר תוכן בינלאומי בעזרת היכולות וההון האנושי המקומי. ואנחנו מרגי-שים שיש התלהבות גדולה. הכוונה היא לבנות בארץ שוק דומה למה שעשינו בשיתופי הפער-לה עם הערוצים הזרים. ישראל ממציאה כיום פורמטים טלוויזיוניים ומייצאת סדרות, ידע וטכנולוגיה. אנחנו רוצים לעשות משהו נוסף - חברת תוכן ישראלית שתפיק תכנים איכותיים במדע ובהיסטוריה לכל העולם. היינו יכולים לעשות טלוויזיה בכל מקום, אבל אנחנו רוצים להוכיח שישראל יכולה להיות מעצמה גם בת-חום הזה - שהוא עסק רווחי מאוד. יש פוטנ-ציאל, למה לא לממש אותו?".
 לאחרונה, מספר יעקובוביץ', הם הפיקו סדרה מדעית בת עשרה פרקים באורך של שמונה דקות על הסודות של התנ"ך, עבור ערוץ האינטרנט למנויים Curiosity Stream. "את הערוץ הקים ג'ון הנדריקס, מי שהקים את ערוץ דיסקברי והוא משדר רק תכנים דוקומנטריים בענייני מדע, ויש לו

page

209